

5. Ritzer, G. (2002), *Sovremennyye sotsiologicheskie teorii* [Modern Sociological Theory], Izdatelskiy dom "Piter", St.-Petersburg, Russia, 688 p.
6. Popper, K. (1994), *Vidkryte suspilstvo ta yoho vorohy* [The Open Society and Its Enemies], Translated by O.V. Butsenko, Osnovy, Kyiv, Ukraine, Vol. 2, 494 p.
7. "Consumer Society" (2016), available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (access date September 01, 2016).
8. Yevtushevska, O.V. (2014), "The main types of consumption and its impact on the natural resource potential", *Efektivna ekonomika*, no. 11, pp. 66-74.
9. Decoupling Natural Resource Use and Environmental Impacts from Economic Growth (2011), UNEP, 174 p.
10. "The EU has called the most dangerous Chinese goods to consumers" (2016), available at: <https://tsn.ua/groshi/yes-nazvav-kitaiski-tovari-nainebezpechnishimi-dlya-spozhyvachiv.html> (access date September 01, 2016).
11. Official website of the Embassy of Ukraine in China and Mongolia, available at: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/trade> (access date April 01, 2016).
12. Tarkhov, P.V., Kruglyak, A.M. and Matsenko, A.M. (2009), "Ecological and economic problems of biosafety drinking water", *Metodologicheskiye problemy izucheniya, otsenki i reglamentatsii biologicheskikh faktorov v gigiyene okruzhayushchey sredy* [Methodological problems of research, evaluation and regulation of biological factors in the environmental health], Moscow, Russia, pp. 298-300.
13. Melnyk, O.I., Matsenko, O.M. and Pronikova, Zh.S. (2012), "Scientific approaches to improving the motivation of environmentally oriented activity", *Mekhanizm rehliuvannia ekonomiky*, no. 3, pp. 58-65.

УДК 338. 439

**Карп І.М.,**  
**к.е.н., доцент кафедри економічної теорії**  
**Тернопільський національний економічний університет**

## ГЛОБАЛЬНА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДОВОЛЬСТВА

**Karp I.M.,**  
**cand.sc.(econ.), assistant professor at the**  
**department of economic theory**  
**Ternopil National Economic University**

## GLOBAL FOOD SECURITY AND THE PECULIARITIES OF FUNCTIONING OF THE FOOD MARKET

**Постановка проблеми.** Початок ХХІ ст. ознаменувався зміною пріоритетів світового економічного розвитку, в основу якого було покладено потреби та інтереси людини. Відтак, уся система ринкових відносин змушена була відійти від головної мети – отримання прибутку, та перейти до нового формату - синергія економіки, соціальної складової, екологічної. Така зміна парадигми розвитку торкнулася усіх сегментів світового ринку, та передусім ринку продовольства.

Суттєва роль ринку у забезпеченні продовольчими товарами всього суспільства полягає у визначенні його стратегічного значення для підтримки соціального та економічного добробуту країн, адже доступ людства до продовольства безпосередньо впливають на загальноекономічну та соціальну стабільність. Рівень забезпечення продуктами харчування зазвичай залежить від різноманітних факторів як внутрішнього походження, так і зовнішнього. Сюди можна включити перш за все ключовий фактор платоспроможності кожного індивіда, стабільність вітчизняного виробництва продуктів харчування, зовнішньо-торгівельну активність країн, кон'юнктуру світового ринку.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми ефективного забезпечення та використання продуктів харчування на сьогодні гостро постали перед усім людством. Питання сутності глобального ринку продовольства привертає значну увагу багатьох дослідників. Найбільшого відображення дана проблематика віднайшла у працях таких науковців, як: Бочарова Ю.Г., Звягінцева О.Б., Кернасюк Ю. В., Лузан Ю.Я., Постоєнко К. І., Резнікова О.С., Супрун О.М., Шпикуляк О.Г. та інших вчених. Віддаючи належне як вітчизняним, так і зарубіжним дослідникам, зауважимо, що

дослідження питань проблематики забезпеченості людства продовольством не можна назвати вичерпним. Зокрема не повністю розкрито питання щодо особливостей функціонування продовольчого ринку, викорінення поняття голоду як такого.

**Постановка завдання.** Метою статті є висвітлення аспектів актуальності продовольчої безпеки для всього людства і обґрунтування особливостей функціонування та перспектив подальшого розвитку продовольчого ринку в умовах глобалізації.

Забезпечення людства продовольством є необхідною умовою для створення наступного людського капіталу в будь-якій країні, і право на достатнє і доступне харчування є міжнародним визнаним правом людини. Але у світі скорочення масштабів бідності, нестача продовольства зберігається ще досі. Близько 3 млрд людей, а це приблизно половина людства, недоїдають, або ж їм не вистачає поживних речовин. З більш ніж 6 млрд людей, які живуть сьогодні у світі, за оцінками Організації Об'єднаних Націй [1], практично 1 млрд людей страждають від хронічного голоду, страждають від нестачі вітамінів, нестачі поживних речовин та інших форм недоїдання.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Під впливом глобалізаційних процесів відбувся перехід ринку як загалом, так і продовольчого у нові організаційні форми, зокрема від простого типу - на зразок стихійного місця обміну - він перетворився в організовану площадку торгівлі із сучасними комп'ютерними технологіями. Тому відповідно змінилися його сутнісні характеристики та функціональне призначення, враховуючи загострення соціальних проблем у світі, диференціацію країн за рівнем економічного розвитку.

Виникнення та поступова трансформація продовольчого ринку в організований має об'єктивну основу, адже з огляду на суспільний поділ праці люди прагнули задовольнити базові потреби. Саме тому харчування, а відтак і доступ до продуктів харчування, є основою розвитку людини та забезпечує формування здорової та сильної нації. Продовольчий ринок еволюціонує разом із розвитком людської цивілізації, її потребами, інтересами, можливостями. Разом з тим, в основі розвитку продовольчого ринку важливу роль відіграє забезпечення учасниками власних інтересів. Водночас, на сьогодні ринок дає можливість як вільного конкурентного обігу, так і захист інтересів конкретного товаровиробника [2]. Саме тому науковці визначають цей ринок як один із найбільш динамічно зростаючих.

Важливою передумовою таких процесів вважаємо природню обмеженість виробничих можливостей людини, адже попри технічний прогрес людина здатна виробити лише обмежену кількість певних благ, окрім того у світі присутня вичерпуваність факторів виробництва.

Аналіз теоретичних підходів до розуміння сутності ринку продовольства вказує на існування різних підходів, позицій, проте основним об'єктом обміну залишаються продукти харчування. Так, згідно із визначенням, наведеним в енциклопедичному словнику [3], *продовольчий ринок* – це система економічних відносин між виробниками, споживачами і посередниками, яка складається у сфері обміну з приводу організації та купівлі-продажу продуктів харчування.

Трактують *продовольчий ринок* і як систему соціально-економічних відносин суб'єктів господарювання, якими є виробники, споживачі, суб'єкти ринкової інфраструктури з приводу формування пропозиції та попиту на продовольчі товари [4]. На такому ринку ключові поняття - попит, пропозиція і ціна - виступають основоположними механізмами координації у царині виготовлення товарів і їх розподілу серед споживачів [5].

Враховуючи те, що продовольчий ринок організований за законами товарного виробництва і обігу, він виступає як сукупність відносин товарного і грошового обміну [6]. Особливістю такого типу ринку є те, що попит на продукти харчування задовольняється не тільки за рахунок зростання виробництва продукції, а має тенденцію до формування його в умовах низької платоспроможності населення. Фактично споживання продовольства не здатне досягти оптимального рівня раціональних фізіологічних норм. Суб'єкти ринку – сільськогосподарські підприємства – організовують діяльність в умовах вкрай незадовільної матеріально-технічної бази, не достатньо розвиненої інфраструктури ринку, загострення соціокультурних питань, неефективних методів державного регулювання [5].

Розглядаючи продовольчий ринок через призму його функцій, зазначимо, що він об'єднує сільськогосподарські підприємства, котрі виробляють продукцію, яка має кінцевого покупця без переробки або служить сировиною для підприємств харчової промисловості [7].

Незважаючи на різні підходи до трактування сутності продовольчого ринку, усі дослідники єдині в одному: завдання такого ринку - це забезпечення людства доступними і якісними продуктами харчування. В процесі дослідження поставленої проблеми виявлено відсутність серед дослідників єдиного трактування поняття "продовольчі товари". У загальному під цим поняттям розуміють ті товари, які є харчовими продуктами, придатні для споживання у натуральному або переробленому вигляді, включаючи біологічно добавки.

Існує широкий спектр класифікаційних ознак продовольчих товарів, за якими вони поділяються на класи і групи. За традиційними підходами вони поділяються на основні чотири комплекси: "Допоміжні товари", "Товари рослинного походження", "Товари тваринного походження" та "Об'єднані товари". В свою чергу кожен комплекс має свої групи та підгрупи, основним з яких є: у 1-ій групі: харчові добавки, натуральні покращувачі, консистенції; у 2-ій зерномучні, плодоовочеві, цукор,

кондитерські товари, рослинні масла; у 3-ій молочні, м'ясні, рибні, яйця і яйце продукти; і у 4-ій - продукти дитячого харчування, харчові концентрати.

При класифікації продовольчих товарів виділяють три ознаки: *торгівельну*: хлібобулочні, кондитерські, плодоовочеві, молочно-масляні, м'ясні, рибні, яєчні, вино-горілчані, харчові жири, тютюнові вироби; *гастрономічну*: сири, молочні продукти, ковбаси, м'ясна кулінарія, копченості, консерви, алкогольні напої та *бакалійну*: чай, кава, цукор, сіль, прянощі, сушені плоди, крохмаль, борошно, крупи, макаронні вироби, дріжджі, гриби.

За видом продукції і поведінкою суб'єктів *ринок продовольчих товарів* поділяють на: продовольчий ринок *сировинних товарів*, продовольчий ринок товарів високого ступеня *переробки*, продовольчий ринок з *однорідною продукцією* з низьким ступенем переробки, продовольчий *сервісний ринок* [8].

Класифікація продовольчих товарів є важливою для вивчення широкого асортименту продовольчих товарів, вирізняє їх загальні властивості і відмінності, допомагає правильно організувати їх зберігання і складування, реалізацію і транспортування, дає орієнтири для розпізнавання споживчих властивостей нових продуктів.

У світовій практиці загальноприйнятою є класифікація FAO (*Food and Agriculture Organization*), згідно якої до продовольства належать наступні групи товарів (у розділах SITC – Стандартної міжнародної торговельної класифікації) [9]:

0 – харчові продукти та живі тварини (живі тварини; м'ясо та м'ясопродукти; молочні продукти та яйця; риба (не морські ссавці); ракоподібні, молюски та водяні безхребетні і заготовки з них; зернові та продукти з них; овочі та фрукти; цукор, вироби із цукру та мед; кава, чай, какао, прянощі та продукти з них; корм для худоби (крім немелених зернових); різні харчові продукти та препарати);

1 – напої та тютюнові вироби;

4 – тваринні та рослинні масла і жири;

частково розділ 22 – насіння, олія, масло горіхів і масла ядра.

Основною проблематикою на сьогодні у класифікаційній структурі продовольчого ринку є просторова. Загалом за ознакою *простору дії* виділяють [10] - *місцевий ринок продовольства* (локальний ринок обмеженої території), *регіональний ринок продовольства* (ринок, що охоплює значну частину території країни, наприклад, Західної України), *національний ринок продовольства* (охоплює всю територію країни), *світовий ринок продовольства* (охоплює всю планету), у тому числі й *міжнародний регіональний ринок продовольства* (зокрема, загальноєвропейський чи ринок Євросоюзу). За територіальною ознакою розрізняють: *внутрішній ринок і зовнішній ринок продовольства*.

Функціонування будь-якого ринку потребує наявності розвиненої системи засобів, що забезпечують здійснення обміну між його *суб'єктами* - інфраструктурою ринку. Головне призначення інфраструктури ринку - забезпечити цивілізований характер діяльності ринкових суб'єктів [11].

Основними суб'єктами продовольчого ринку є домашні господарства, бізнес (підприємці) та уряд. Оскільки є безліч учасників ринку, то й узгодити їх інтереси на ринку дуже складно. Разом з тим інфраструктура ринку залишається важливою умовою його розвитку, адже у більшості країн світу саме її нерозвинутість унеможлиблює повноцінне залучення до глобального продовольчого ринку. За таких умов проблема забезпечення людства продовольством залишається однією із невирішених.

Глобальні проблеми продовольчого ринку сьогодні можна охарактеризувати як сукупність соціоприродних проблем, вирішення яких забезпечить у майбутньому прогрес людства та збереже цивілізації. Проблеми є динамічними, вони утворюються об'єктивно, як сталий чинник розвитку людства. Потребують для свого вирішення об'єднаних зусиль всієї спільноти. 16 жовтня по цілому світі відзначається Всесвітній день продовольства. Це дає можливість зміцнювати національну і міжнародну солідарність у боротьбі з голодом, недоїданням і злиднями.

Загалом глобальні проблеми сьогодення умовно поділяють на дві групи: поглиблення нерозуміння людини і природи (продовольчі, екологічні, енергетичні тощо); взаємозв'язки та взаємовідносини між людьми (проблема демографії тощо).

Тому, впродовж останніх років все більша увага дослідників і міжнародних організацій привернута до проблем забезпеченості продовольством, адже достеменно не відомо, яку кількість населення спроможна ресурсно прогодувати планета. Тим більше, що понад дві третини людства постійно відчувають нестачу продовольства [12]. Часто продукти харчування є не калорійними і до того ж мають нераціональну структуру (низький вміст вітамінів і білків тваринного походження). Для XXI ст. характерними є нестача продовольства та невисока його якість, нераціональний вміст поживних речовин (мікроелементів, вітамінів, білків). Згідно даних, наведених Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), близько половини світового населення як у бідних, так і у багатих країнах страждає від неправильного та ще й мінімального харчування. Приблизно 2 млрд осіб у світі, що харчуються достатньо нормально, потерпають від нестачі вітамінів і мінеральних речовин. А у країнах, що розвиваються, близько 800 млн осіб хронічно голодують. Інша сторона - харчові аномалії та огрядність людей виступають новим проявом продовольчої проблеми, особливо у розвинених країнах [13].

Світ надалі все більше стикається із потенційною кризою в плані продовольчої безпеки. І таке завдання полягає в тому, щоб забезпечити постійно зростаюче світове населення із стійкими,

безпечними, поживними, доступними і високоякісними продуктами, при цьому використовуючи менше землі в контексті глобальної зміни клімату, екології та скорочення ресурсів [14]. Продовольча безпека існує тоді, коли всі люди мають доступ до достатньої кількості безпечної, поживної і недорогої їжі, щоб забезпечити основу для активного і здорового життя. А падіння рівня ґрунтових вод, ерозії ґрунтів та підвищення температури ускладнюють базові умови для того, щоб прогодувати постійно зростаюче населення. В результаті, контроль орних земель і водних ресурсів переміщається в центр уваги у світовій боротьбі за продовольчу безпеку [15].

Міжнародна організація Oxfam [16] стверджує, що на сьогодні 12 мільйонів осіб відчувають гостру потребу у продовольстві, чистій воді і базовій санітарії. Неминуча загибель людей у масовому масштабі - це є дуже реальною небезпека. І криза буде тільки погіршуватися найближчим часом, особливо для сільських місцевостей.

Недоїдання, зростання чисельності населення і зростання доходів населення – поряд зі зміною клімату та дефіциту води – разом створюють серйозні проблеми для досягнення глобальної продовольчої безпеки [17].

На сьогодні у світі склалася парадоксальна ситуація, коли продовольства виробляється достатня кількість, а от його географія виробництва далеко не збігається з географією споживання. Так, наприклад, країни Північної Америки і Західної Європи мають надлишок продовольства, але країни, що розвиваються, передусім африканські, не мають можливості для його закупівлі у достатній кількості.

Згідно підрахунків учених, у сучасних умовах під сільськогосподарськими культурами загалом на Землі використовуються 1,5 млрд га, або 10-11 % всієї суші. Якщо брати до уваги з пасовищами і лугами, людина використовує 23-30% суші, а з продуктивними лісами - більше 50%. Відтак, малопродуктивно використовуються і перебувають у несприятливих кліматичних умовах приблизно 50% всієї поверхні суші. Щорічно до 7-8 млрд га родючих земель через високу експлуатацію втрачають свої репродуктивні властивості. Останніми роками площа земельних ресурсів, що припадає на одну людину, скоротилася на 2%, а площа продуктивних угідь – досягла рівня 6-7%. Дефіцит основних відновлюваних ресурсів, необхідних людству для підтримки його нормальної життєдіяльності, постає щораз наполегливіше і гостріше. Найважливіші відновлювані ресурси сучасності наближаються до своєї межі, хоча їх використання здійснюється досить нерівномірно [18].

Це все обумовлене темпами зростання кількості населення у порівнянні з виробництвом продовольчих товарів, скороченням запасів прісної води та площ орних земель, які є вкрай необхідними для вирощування продукції сільського господарства.

Так, за даними FAO Statistical Pocketbook 2015, чисельність населення у світі у 1990 р. становила 5320,8 млн, у 2000 р. – 6127,7 млн, а вже у 2014 – 7243,8 млн осіб [19]. Згідно прогнозів, населення світу зростатиме і до середини століття досягне 9 мільярдів.

З огляду на те, що глобальні проблеми людства торкаються усіх країн, то успішне їхнє розв'язання можливе тільки за умови зосередження спільних зусиль країн, суспільства не лише на регіональному, а й на світовому рівнях [20].

Так, у боротьбі із голодом протягом останніх років спостерігається позитивна динаміка, але все ж таки значна кількість людства не має необхідного продовольчого запасу для ведення активної і здорової життєдіяльності. За оцінками FAO, у 2014–2016 рр. близько 795 млн людей страждали від недоїдання (табл. 1).

**Таблиця 1**

**Динаміка осіб, що страждають від недоїдання**

| Кількість (млн) і частка (%) осіб, що недоїдають |              |      |               |      |               |      |               |      |
|--------------------------------------------------|--------------|------|---------------|------|---------------|------|---------------|------|
|                                                  | 200-2002 рр. |      | 2005-2007 рр. |      | 2010-2012 рр. |      | 2014-2016 рр. |      |
|                                                  | млн.         | %    | млн.          | %    | млн.          | %    | млн.          | %    |
| Світ                                             | 929.6        | 14.9 | 942.3         | 14.3 | 820.7         | 11.8 | 794.6         | 10.9 |
| Розвинені країни                                 | 21.2         | 5.0  | 15.4          | 5.0  | 15.7          | 5.0  | 14.7          | 5.0  |
| Країни, що розвиваються                          | 908.4        | 18.2 | 926.9         | 17.3 | 805.0         | 14.1 | 779.9         | 12.9 |
| Азія                                             | 636.5        | 17.6 | 665.5         | 17.3 | 546.9         | 13.5 | 511.7         | 12.1 |
| Африка                                           | 210.2        | 25.4 | 213.0         | 22.7 | 218.5         | 20.7 | 232.5         | 20.0 |
| Латинська Америка і Карибський басейн            | 60.4         | 11.4 | 47.1          | 8.4  | 38.3          | 6.4  | 34.3          | 5.5  |
| Океанія                                          | 1.3          | 16.5 | 1.3           | 15.4 | 1.3           | 13.5 | 1.4           | 14.2 |

дані за 2016 рік є попередніми

Джерело: складено автором за даними FAOSTAT Food and Agriculture Organization of the United Nations FAOSTAT / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faostat3.fao.org/faostat-gateway/go/to/download/FB/FBS/E>.

Завдяки частковому досягненню Цілей розвитку тисячоліття, частка населення, яке недоїдає або ж поширеність недоїдання частково скоротилася з 14,9% у 2000-2002 рр. до 10,9 % у 2014-2016 рр., що вказує на позитивну тенденцію. Переважна більшість голодуючих проживає в регіонах, що розвиваються, де за оцінками у 2014-2016 рр. недоїдали 780 млн людей.

Зважаючи на регіональний розподіл осіб, що недоїдають, очевидно, що найбільш надійний напрямок вирішення глобальної продовольчої проблеми – це зростання виробництва продуктів харчування в країнах Азії, Африки і Латинської Америки.

В країнах, що розвиваються, кількість людей, які споживають не достатню кількість продовольства для ведення здорового та активного життя знизилася до 12,9 % (наприкінці ХХІ цей показник становив 23,3 %) [21].

За моніторингом FAO - 72 з 129 країн досягли Цілей розвитку тисячоліття щодо скорочення вдвічі частки населення, що недоїдає, до 2015 року. 29 країн перевищили показники, встановлені на Всесвітньому продовольчому саміті 1996 р.

Генеральний директор FAO Жозе Граціану да Сілва озвучив нову перспективу завдань розвитку – повинно бути сформовано покоління “нульового голоду”. Тому таке поняття як голод має відійти в історію, і міжнародні організації, передусім FAO, мають докласти максимум зусиль для підтримки розвитку продовольчого ринку та забезпечення доступу до нього країн, що розвиваються [22].

На боротьбу із голодом потрібно мобілізувати значну кількість ресурсів, і в першу чергу у виробництво продукції сільського господарства. Іншими словами, в період з 2016 по 2030 рік необхідними будуть додаткові ресурси у розмірі в середньому 265 млрд дол. США на рік, що складе 0,3% прогнозованих на зазначений період світових доходів. Ці ресурси повинні бути спрямовані на поліпшення становища бідних верств населення.

**Висновки з проведеного дослідження.** Сьогодні поняття продовольчої безпеки повинно розглядатися у більш широкому контексті, ніж просто надання людям достатньої кількості калорій з продуктами харчування, для того щоб продовжувати жити далі, але й виробити для людства достатньо поживних речовин для оптимального здоров'я [23].

Однак, за останні 15 років у світі спостерігається позитивна тенденція щодо зменшення кількості осіб, які недоїдають, або ж взагалі голодують. Тобто скорочення масштабів голоду уже відчутне. Але, практично 793 млн. людей по всьому світі практично не мають доступу до достатньо раціональних продуктів харчування. Тому світ є ще далеким від досягнення поставленої перед ним мети – викорінювання голоду як такого. Глобалізаційні процеси світової економіки є об'єктивними і мають безпосередній вплив на продовольчий ринок.

## Література

1. GLOBAL FOOD CRISIS | Global Opportunity Network [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Globalopportunitynetwork.org/.../global-food-crisis>
2. Бочарова Ю.Г. Світовий ринок продовольства: сучасний стан [Електронний ресурс] / Ю.Г.Бочарова. – Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua/.../1655-bocharova-yu-g-svitovij-rinok-prodovolstva-suchasnij>
3. Ринок продовольчий - Економічний енциклопедичний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.subject.com.ua/economic/slovník/>
4. Структура ринку продовольчих товарів. THE STRUCTURE [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua/archive/7-2015/43.pdf>
5. Стан та перспективи розвитку ринків продовольчих товарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe)
6. Ринок сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroua.net/economics/documents/category-122/doc-200/>
7. Звягінцева О.Б. Продовольчий ринок: маркетинговий аспект / О.Б. Звягінцева // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». – 2010. – №1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.esteticamente.ru/portal/Chem\\_Biol/Vsnau/](http://www.esteticamente.ru/portal/Chem_Biol/Vsnau/)
8. Поняття ринку продовольчих товарів, його функції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.um.co.ua/11/11-9/11-98211.html>
9. Международная стандартная торговая классификация [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM\\_34rev4r.pdf](http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM_34rev4r.pdf)
10. Система і структура ринків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lektsii.net/1-91414.html>
11. Структура (види) ринку - Економічна теорія - Навчальні матеріали . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.pidruchniki.com/1298010839809/politekonomiya/struktura\\_vidi\\_rinku](http://www.pidruchniki.com/1298010839809/politekonomiya/struktura_vidi_rinku)
12. Глобальні проблеми людства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr-tur.narod.ru/ekon/svit/global/globalproblem.htm>
13. Глобальні проблеми людства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Ukrmapukrmap.su/uk-g11/1371.html>

14. The issue - Global Food Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.foodsecurity.ac.uk/issue/>
15. Global Food Security: 10 Challenges - The Globalist [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theglobalist.com/global-food-security-10-challenges/>
16. Food and Agriculture Issues — Global Issues [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalissues.org › Issues>
17. Food Security - The Problem and its Solutions - Cargill [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cargill.com/corporate-responsibility/food-security/>
18. Людство перед глобальними проблемами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.pidruchniki.com/1513070836529/.../lyudstvo\\_pered\\_globalnimi\\_problemami](http://www.pidruchniki.com/1513070836529/.../lyudstvo_pered_globalnimi_problemami)
19. FAO Statistical Pocketbook, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, 2015 [Електронний ресурс]. / – Режим доступу: <http://www.fao.org/corp/statistics>
20. Глобальні проблеми людства. Глобалістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.geoknigi.com/book\\_view.php?id=176](http://www.geoknigi.com/book_view.php?id=176)
21. FAOSTAT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faostat3.fao.org/faostat-gateway/go/to/download/FB/FBS/E>.
22. Food and Agriculture Organization of the United Nations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/>
23. The International Rice Research Institute (IRRI) Agricultural Research - irri.org [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irri.org/>

### References

1. GLOBAL FOOD CRISIS Global Opportunity Network, available at: [www.Globalopportunitynetwork.org/.../global-food-crisis](http://www.Globalopportunitynetwork.org/.../global-food-crisis) (access date November 25, 2016).
2. Bocharova, Yu.H. "The world food market: current situation", available at: <http://global-national.in.ua/.../1655-bocharova-yu-g-svitovij-rinok-prodovolstva-suchasnij> (access date November 25, 2016).
3. "Food Market – Economic Encyclopedic Dictionary", available at: <http://subject.com.ua/economic/slovník/> (access date November 25, 2016).
4. "The structure", available at: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/43.pdf> (access date November 25, 2016).
5. "Status and prospects of the food market", available at: [www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe) (access date November 25, 2016).
6. "Market of agricultural products and processed products", available at: <http://agroua.net/economics/documents/category-122/doc-200/> (access date November 25, 2016).
7. Zviahintseva, O.B. (2010), "Food Market: Marketing Aspects", *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu*, no. 1, available at: [http://www.esteticamente.ru/portal/Chem\\_Biol/Vsnau/](http://www.esteticamente.ru/portal/Chem_Biol/Vsnau/) (access date November 25, 2016).
8. "The concept of the food market, its functions", available at: <http://um.co.ua/11/11-9/11-98211.html> (access date November 25, 2016).
9. "Standard international trade classification", available at: [http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM\\_34rev4r.pdf](http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM_34rev4r.pdf). (access date November 25, 2016).
10. "System and Market Structure", available at: <http://lektsii.net/1-91414.html> (access date November 25, 2016).
11. "Structure (species) market – Economics", available at: [http://pidruchniki.com/1298010839809/politekonomiya/struktura\\_vidi\\_rinku](http://pidruchniki.com/1298010839809/politekonomiya/struktura_vidi_rinku) (access date November 25, 2016).
12. "Global problems of humanity", available at: <http://ukrtur.narod.ru/ekon/svit/global/globalproblem.htm> (access date November 25, 2016).
13. "Global problems of humanity", available at: <http://www.Ukmapukrmap.su/uk-g11/1371.html> (access date November 25, 2016).
14. "The issue – Global Food Security", available at: [www.foodsecurity.ac.uk/issue/](http://www.foodsecurity.ac.uk/issue/) (access date November 25, 2016).
15. Global Food Security: 10 Challenges – The Globalist, available at: [www.theglobalist.com/global-food-security-10-challenges/](http://www.theglobalist.com/global-food-security-10-challenges/) (access date November 25, 2016).
16. Food and Agriculture Issues – Global Issues, available at: [www.globalissues.org › Issues](http://www.globalissues.org › Issues) (access date November 25, 2016).
17. Food Security – The Problem and its Solutions – Cargill, available at: [www.cargill.com/corporate-responsibility/food-security/](http://www.cargill.com/corporate-responsibility/food-security/) (access date November 25, 2016).
18. "Humanity is facing global challenges", available at: [http://pidruchniki.com/1513070836529/.../lyudstvo\\_pered\\_globalnimi\\_problemami](http://pidruchniki.com/1513070836529/.../lyudstvo_pered_globalnimi_problemami) (access date November 25, 2016).

19. FAO Statistical Pocketbook, (2015), Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, available at: <http://fao.org/corp/statistics> (access date November 25, 2016).
20. Global problems of humanity. Globalistics, available at: [geoknigi.com/book\\_view.php?id=176](http://geoknigi.com/book_view.php?id=176) (access date November 25, 2016).
21. FAOSTAT, available at: <http://faostat3.fao.org/faostat-gateway/go/to/download/FB/FBS/E>. (access date November 25, 2016).
22. Food and Agriculture Organization of the United Nations, available at: [www.fao.org/](http://www.fao.org/) (access date November 25, 2016).
23. The International Rice Research Institute (IRRI) Agricultural Research, available at: [www.irri.org/](http://www.irri.org/) (access date November 25, 2016).

*Рецензент : д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки  
Тернопільського національного економічного університету І.О. Іващук*

УДК 336

Малярчук О.В.,  
аспірант\*

*Київський національний торговельно-економічний університет*

## БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Maliarchuk O.V.,  
graduate student

*Kyiv National University of Trade and Economics*

## BUDGETARY MACHANIZM OF SUPPORT INNOVATION DEVELOPMENT

**Постановка проблеми.** Динамічність процесів глобалізації та перманентні структурні зрушення світової економіки актуалізують проблему підвищення національної конкурентоспроможності, зростання рівня життя і добробуту населення та досягнення довгострокового економічного зростання. Досягати визначених стратегічних пріоритетів державного розвитку в сучасних умовах можливо шляхом утвердження інноваційної моделі розвитку національної економіки. Для України ця проблема є особливо актуальною, оскільки в умовах нестабільного соціально-економічного середовища останніх років перехід до економіки інноваційного типу, яка є орієнтиром для більшості розвинених країн світу – об'єктивна необхідність. Оскільки у регулюванні соціально-економічних процесів держави вагому роль відіграють бюджетні інструменти і важелі впливу, необхідність поглибленого дослідження бюджетного механізму забезпечення інноваційного розвитку суттєво підвищується.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання бюджетної політики й бюджетного механізму знайшли своє відображення в роботах таких науковців, як: О.Д. Василик [2], С.І. Юрій [10] Я.В. Цимбаленко [8] та інші. Окремим аспектам стимулювання інноваційної розвитку присвячено численні праці провідних вітчизняних учених-економістів, серед яких значний теоретичний і практичний внесок у дослідженні даної проблематики зробили: Г.О. Андрощук [7], В.М. Геєць, Т.М. Ковальова, М. Крупка [4], Л. Федулова, В.С. Шовкалюк та інші науковці. Зокрема, наукові праці Г.О. Андрощука присвячені проблемам формування інноваційної моделі розвитку й удосконаленню державної інноваційної політики України, В.С. Шовкалюк досліджував особливості функціонування й роль інноваційних кластерів, необхідність розробки державної технологічної політики інноваційного прориву обґрунтовувала Л. Федулова. Наукові здобутки даних авторів враховані у «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів».

Проте, віддаючи належне результатам проведених наукових досліджень, варто зауважити, що на сьогоднішній день недостатньо висвітленими залишаються окремі питання бюджетного механізму забезпечення інноваційного розвитку та безпосередньої роль його окремих важелів впливу.

\* Науковий керівник: Тарасюк М.В. – д.е.н., професор